

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач (ка) ступеня доктора філософії ЧЖАН Чже, 1994 року народження, громадянка КНР,

освіта вища: закінчила у 2018 році Харківську державну академію дизайну і мистецтв за спеціальністю «Станковий живопис», виконала акредитовану освітньо-наукову програму 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Харківської державної академії дизайну і мистецтв Міністерства культури та стратегічних комунікацій України, м. Харків, від 01 листопада 2024 р. № 136-ОП, у складі:

Голови разової

спеціалізованої вченої ради - Зої АЛФЬОРОВОЇ, доктора мистецтвознавства, професора, завідувачки кафедри методологій крос-культурних практик ХДАДМ.

Рецензентів -

Вячеслава ШУЛКИ, кандидата мистецтвознавства, доцента, завідувача кафедри реставрації та експертизи творів мистецтва ХДАДМ.

Марії КОВАЛЬОВОЇ, кандидата мистецтвознавства, доцента, завідувача кафедри живопису ХДАДМ.

Офіційних опонентів -

Ольги ЛАГУТЕНКО, доктора мистецтвознавства, професора, головного наукового співробітника відділу новітніх методів досліджень Інституту проблем сучасного мистецтва

Національної академії мистецтв України (м. Київ)

Юлії БАБУНИЧ, кандидата мистецтвознавства, доцента, доцента кафедри теорії і історії мистецтва Львівської національної академії мистецтв.

на засіданні «13» грудня 2024 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 02 «Культура і мистецтво» ЧЖАН Чже на підставі публічного захисту дисертації «Натюрморт у жанрово-видовій структурі китайського мистецтва: еволюція, типологія, майстри» за спеціальністю 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація».

Дисертацію виконано у Харківській державній академії дизайну і мистецтв.

Науковий керівник: Корнев Андрій Юрійович, кандидат мистецтвознавства, старший викладач кафедри теорії та історії мистецтва ХДАДМ.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису. Основні результати дослідження, ступінь їх наукової новизни та значущості полягають у визначенні основних типів та художніх особливостей натюрморту як жанру в китайському традиційному мистецтві.

Основні положення, що визначають наукову новизну та актуальність дисертаційної роботи, полягають у наступному:

- дослідження показало, що у традиційному китайському живописі поява натюрморту пов'язується з буддистською практикою «чистих дарів» – підношень перед статуями Будди (квіти, овочі, фрукти). Пізніше такі інсталяції набули характеру демонстрації культурних реліквій, які включали епіграфіку, каліграфію та живопис, стародавнє начиння, рослини у горщиках. Подальший розвиток натюрморту та окремих його тематичних комплексів відбувався під впливом конфуціанства, яке сформувало стандарти освіти, цінності владної та інтелектуальної еліти. Тому в цьому освіченому середовищі натюрморт мав відбивати культ вченості, старовини.

- у розмаїтті матеріалів традиційного живопису визначено такі провідні зображальні мотиви, як: квіти у вазі, квіти та фрукти, скарби кабінету вченого, 100 старожитностей. Натюрморт «квіти у вазі» є провідною формою і в більшості випадків є складовою усіх інших зображальних комплексів. Існують й гібридні форми, де квіти у вазі поєднуються з фруктами, письмовим приладдям, або антикваріатом. Встановлено, що всі елементи цих зображальних комплексів мають доброзичливу семантику, символізуючи побажання тривалого життя (скіпетр жюї або гриб лінчжи, або плоди гранату), процвітання (квіти у вазі), успіхів у навчанні – складання іспитів та отримання посади (письмове приладдя) тощо. Вибір рослин відповідає усталеній рослинній символіці. Комбінація усіх елементів композиції утворює розлогий текст побажання добра, здоров'я, великого потомства, благополуччя та ін.

- встановлено, що натюрморт у китайській художній традиції пройшов декілька етапів розвитку, але нові образотворчі мотиви та композиційні моделі не витісняли попередні, а доповнювали їх репертуар. За типологією вирізняються малопредметні (ваза з квітами, фрукти) та багатопредметні композиції з розташуванням предметів на одному, двох, або трьох рівнях..

- встановлено, що розквіт колекціонування за часів імператора Цяньлуна спричинив бурхливий розвиток антикварних натюрмортів, або уведення його елементів до зображальної структури інших комплексів. Візуальним уособленням антикварізму став мотив «Сто старожитностей» у різноманітних версіях : від декоративних композицій з вільно розкиданими у зображальному полі предметами до впорядкованих навколо домінантного елемента (ваза з квітами) та зображень спеціальних шафок (дуобаоге).

- з'ясовано, що спочатку, за часів імперії Цін, вплив західноєвропейського мистецтва позначився на введенні обмежених прийомів світло-тіньового моделювання та перспективи у поєднанні з традиційно провідною роллю контуру, гладким письмом, включення до композиції текстів. У першій половині ХХ ст. на розвиток натюрморту (як традиційного, так і в західній парадигмі) впливають матеріали, імпортовані в Шанхай з європейських країн; пропедевтика, впроваджена у навчальний процес в новоутворених закладах.

- доведено, що тривалі контакти Китаю з Кореєю та Японією мали вплив на розвиток натюрморту у цих країнах через поширення певних культурних практик, які згодом знайдуть відображення у мистецтві, або через запозичення певних зображальних мотивів, іконографії та образотворчих схем. Встановлено, що флористичний натюрморт зазнав поширення як у Кореї, так і в Японії. В Японії провідною моделлю такого натюрморту став тип «квіти у вазі», який здобув розмаїті інтерпретації: від фіксації моделей ікебани та емблематичних композицій в сурімоно, декоративному розписі ширм та монохромному живописі представників школи Нанга. У Кореї найбільш виразно модель «квіти у вазі» представлена у народному живописі. Китайський культ вченості, колекціонування та антикварізм також по різному позначилися на розвитку натюрморту у зазначених країнах: в Японії відповідні комплекси простежені у кольоровій гравюрі, текстилі, розписах ширм, у Кореї – в мотиві «предмети у шафі», що реалізується в розписах ширм за такими композиційними моделями, як «мунбандо» (у кожній стулці ширми – автономна композиція зі стосів книг та скарбів кабінету вченого) та чаекгеорі (зображення шафки з полицками, що переходить зі стулки на стулку та утворює єдину цілісну композицію). У композиційному та стилістичному сенсах зазначені моделі є логічним продовженням з подальшою розробкою та деталізацією китайської композиційної моделі «книжкова шафка» зі збереженням елементів європейської перспективи, передачею особливостей фактур.

- матеріали дисертації відкривають перспективи подальших досліджень китайського натюрморту як жанру та його зв'язку з художніми та культурними практиками Східної Азії та Європи.

Здобувачка має 14 наукових публікацій за темою дисертації, з них 4 опубліковані в наукових виданнях категорії «Б», затверджених Атестаційною колегією МОН України:

1. Чжан Чже. Натюрморти Джузеппе Кастільйоне як синтез східної та західної традицій. *Art & Design*. № 4 (20). 2022. С. 121-132 DOI:10.30857/2617-0272.2022.4.11.
2. Чжан Чже. Флористична композиція в китайському образотворчому мистецтві доби Цін (1644-1912). *Art & Design*. № 3 (23). 2023. С. 191-206 DOI:10.30857/2617-0272.2023.3.16

3. Рибалко С., Чжан Чже. Репрезентації натюрморту в китайському живописі першої половини ХХ ст. : Шанхайська школа. *HUDPROM. The Ukrainian Art and Design Journal*. 2023. № 1. С.66-77 DOI: 10.33625/hudprom2023.02.066

4. Чжан Чже, Корнев А.Ю. Китайський натюрморт у сучасному науковому дискурсі. *Український мистецтвознавчий дискурс*. 2023. №1. С.55-61. DOI: 10.32782/uad.2023.3.7

У дискусії взяли участь голова разової спеціалізованої вченої ради – Зоя АЛФЬОРОВА, рецензенти – Вячеслав ШУЛКА, Марія КОВАЛЬОВА, офіційні опоненти – Ольга ЛАГУТЕНКО, Юлія БАБУНИЧ та висловили зауваження рекомендаційного характеру.

Результати відкритого голосування:

«За» 5 членів ради,

«Проти» 0 членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує ЧЖАН Чже ступінь доктора філософії з галузі знань 02 «Культура і мистецтво» за спеціальністю 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація».

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої вченої ради

(підпис)

Зоя АЛФЬОРОВА

